

20.5.2008

Dnro 1207/4/06

Ratkaisija: Oikeusasiamies Riitta-Leena Paunio

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Juha Niemelä

ELÄKELÄISALENNUKSIIN OIKEUTTAVAT MERKINNÄT SAIRAUSVAKUUTUSKORTISSA

1 KANTELU

Kantelija arvosteli 6.4.2006 päivätyssä kirjeessään Kansaneläkelaitoksen menettelyä sairausvakuutuskortin myöntämisessä. Hän kertoi olevansa Iso-Britannian kansalainen, mutta asuvansa pysyvästi Suomessa. Kantelija kertoi jääneensä varhaiseläkkeelle loppuvuodesta 2002. Hän kertoi saavuttaneensa virallisen ja pakollisen eläkeiän maaliskuussa 2006 täytettyään 60 vuotta ja on kertomansa mukaan saanut siitä alkaen täyttä eläkettä Isosta-Britanniasta.

Kantelija arvostelee Kansaneläkelaitosta siitä, että se on kieltäytynyt antamasta hänelle sellaista sairausvakuutuskorttia, jolla hänen olisi mahdollista saada muun muassa alennusta matkalipuista.

---

3 RATKAISU

3.1 Kansaneläkelaitoksen selvitys

Sairausvakuutuslain säännös sairausvakuutuskortista

Kansaneläkelaitoksen terveys- ja toimeentuloturvaosasto on selvityksensä alussa viitannut sairausvakuutuskortista ja siihen tehtävistä merkinnöistä annettuun sairausvakuutuslain 15 luvun 1 §:ään. Sanottu säännös kuuluu seuraavasti:

Kansaneläkelaitos antaa tämän lain mukaan vakuutetulle henkilölle sairausvakuutuskortin. Korttiin merkitään vakuutetun suku- ja etunimet sekä henkilötunnus. Jos vakuutettu on 16 luvussa tarkoitetun työpaikkakassan jäsen, siitä tehdään merkintä sairausvakuutuskorttiin. Sairausvakuutuskorttiin voidaan merkitä myös tieto siitä, onko vakuutetulla oikeus tämän lain 5 luvussa tarkoitettuihin erityiskorvattaviin lääkkeisiin, rajoitetusti peruskorvattaviin lääkkeisiin ja klinisiin ravintovalmisteisiin, tieto sairausvakuutuksen voimassaoloajasta ja tieto siitä, ettei vakuutettu ole oikeutettu korvaukseen 19 luvun 5 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetulla suorakorvausmenettelyllä. Henkilön suostumuksella sairausvakuutuskorttiin voidaan merkitä lisäksi muita Kansaneläkelaitoksen hyväksymiä tietoja ja muita sairausvakuutuksen toimeenpanossa välttämättömiä tietoja.

Kansaneläkelaitos vahvistaa sairausvakuutuskortin muodon ja sisällön. Kuvaton sairausvakuutuskortti on maksuton.

Terveys- ja toimeentuloturvaosaston selvitys

Terveys- ja toimeentuloturvaosaston mukaan vakuutetuilla on mahdollisuus tilata itselleen 25 e uron hintainen kuvallinen sairausvakuutuskortti. Osaston mukaan kuvalliseen korttiin voidaan lisätä eläkeläisalennuksiin oikeuttavia merkintöjä. Kuvallinen sairausvakuutuskortti luotiin osaston mukaan 1990-luvulla. Asiakkaiden toivomuksesta Kansaneläkelaitos otti korttiin lisäpalveluna eläkkeensaajamerkin, jota täydentämään tulivat merkinnät oikeuksista eläkkeensaajien matkustusalennuksiin. Kortissa voi osaston mukaan olla merkinnät Finnair, Matkahuolto ja VR. Osaston mukaan yhtiöt päättävät kuitenkin itse kenelle ja millä ehdoilla alennuksia myönnetään.

Osaston mukaan aluksi merkintöjä tehtiin vain kansaneläkkeen saajille. Sen jälkeen Kansaneläkelaitos on kuitenkin saanut oikeuden käyttää työeläketietoja merkintöjen tekemiseen. Merkinnät tehdään Kansaneläkelaitoksen tietokannoista saatavien eläketietojen perusteella ohjelmallisesti eikä asian käsittelijä voi osaston mukaan itse ratkaista sitä, onko henkilöllä oikeutta merkintään.

Osaston mukaan edellä mainitut alennusmerkinnät tehdään pääsääntöisesti kaikille 65 vuotta täyttäneille. Sitä nuoremmille merkintä tehdään vain niiden henkilöiden korttiin, jotka saavat kansaneläkejärjestelmän, työeläkejärjestelmän tai luopumiseläkejärjestelmän mukaista eläkettä. Merkintää ei kuitenkaan saa, jos eläke on määräaikainen, osa-aikainen tai perhe-eläke. Myöskään ulkomaan eläkkeen perusteella ei merkintää saa. Nämä rajaukset johtuvat osaston mukaan siitä, että niiden osalta valvontaa ei voida tehdä ohjelmallisesti eikä muutoinkaan luotettavasti.

Terveys- ja toimeentuloturvaosasto katsoo, että Kansaneläkelaitos on toiminut kantelijan asiassa voimassa olevien säännösten ja ohjeiden mukaisesti.

Osasto on selvityksensä lopussa viitannut sekä liikenne- ja viestintäministeriössä että sosiaali- ja terveysministeriössä vireillä olleisiin Euroopan komissiolle tehtyihin kanteluihin, joissa on ollut kyse myös eläkeläisille myönnettävien alennusten kohdentamisesta. Osaston mukaan Kansaneläkelaitoksella on ollut käsiteltävänä muun muassa sosiaali- ja terveysministeriön lausuntopyyntö, jossa VR oli tiedustellut, voisiko Kansaneläkelaitos, Eläketurvakeskus tai muu viranomaistaho todeta henkilön toisesta EU-maasta saaman eläkkeen vastaavuuden kotimaan eläkkeeseen ja antaa asiasta lausunnon VR:lle. VR oli tiedustelussaan ilmoittanut komission pitäneen VR:n menettelyä asiassa syrjivänä. Osasto toteaa Kansaneläkelaitoksen ilmoittaneen pitävänsä mahdollisena sitä, että Kansaneläkelaitos antaisi VR:lle lausunnon ulkomailta saatavan eläkkeen vastaavuudesta kotimaan eläkkeeseen.

Hallinto-osaston lausunto

Kansaneläkelaitoksen hallinto-osasto on lausunnossaan viitannut osaston antamaan selvitykseen. Se on todennut lisäksi, että Kansaneläkelaitoksen tietoon ei ole tullut edellä mainittujen komissiolle tehtyjen kanteluiden yhteydessä mitään sellaista, minkä vuoksi laitoksen olisi tullut muuttaa nykyistä käytäntöään eläkkeensaaja- ja alennusmerkintöjen osalta.

Hallinto-osasto on käsitellyt asiaa myös yhdenvertaisuuden näkökulmasta. Sen mukaan jo EU:n perustamissopimus edellyttää, että EU-kansalaisilla on oikeus yhdenvertaiseen kohteluun sopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa. Osaston mukaan ei voidakaan edellyttää, että matkalennusten saamiseksi henkilön tulisi saada eläkettä nimenomaan Suomesta. Sen sijaan ulkomaan eläkkeeltä voitaneen osaston näkemyksen mukaan edellyttää, että se vastaa sellaista suomalaista eläkettä, joka oikeutta alennukseen. Tällaisina eläkkeinä tulisivat osaston näkemyksen mukaan kyseeseen lakiin perustuvasta pakollisesta eläkejärjestelmästä maksettavat eläkkeet. Sen sijaan yksi-

tyisistä ja vapaaehtoisista järjestelmistä maksettavat eläkkeet eivät osaston mukaan ole tässä suhteessa vastaavia. Osaston mukaan ainakin EU:n sosiaaliturva-asetuksen 1408/71 piiriin kuuluvia eläkkeitä voitaneen pitää Suomen eläkkeitä vastaavina, sillä asetus kattaa nimenomaan lakisääteiset pakolliset järjestelmät.

Hallinto-osasto katsoo, että Kansaneläkelaitoksen ei voida katsoa toimineen asiassa vastoin yhdenvertaisuuden vaatimusta. Kyse ei osaston mukaan ole siitä, että Kansaneläkelaitos olisi myöntämässä etuutta tai että henkilö olisi jäänyt ilman laitoksen myöntämää etuutta. Se on vain yksityisen yrityksen toiminnan helpottamiseksi ja nopeuttamiseksi tarjonnut julkista palvelua merkitsemällä ne eläkkeensaajat, jotka se on pystynyt järjestelmistään tunnistamaan. Laitoksella ei ole tietoa ulkomaan eläkkeistä, joten niiden perusteella se ei ole tehnyt merkintöjä. Hallinto-osaston mukaan Kansaneläkelaitos tulee arvioimaan, onko tulevaisuudessa tarkoituksenmukaista jatkaa merkintöjen tekemistä sairausvakuutuskorttiin.

Hallinto-osaston mukaan Kansaneläkelaitos on luottanut siihen, että muut kuin sen järjestelmien tunnistamat eläkkeensaajat olisivat pystyneet turvaamaan oikeutensa yhdenvertaiseen kohteluun suoraan kulloinkin kyseessä olevalta palveluntarjoajalta. Tämä on kuitenkin osoittautunut käytännössä ongelmalliseksi, minkä vuoksi laitoksessa on yritetty löytää keinoja toisesta EU-maasta eläkettä saavien tilanteen parantamiseksi.

Osaston mukaan sen eläke- ja toimeentuloturvaosasto onkin edellä mainittujen Euroopan komissiolle tehtyjen kanteluiden johdosta päätenyt siihen, että tietyissä tilanteissa Kansaneläkelaitoksesta voitaisiin antaa eläkeläisalennuksia myöntäville tahoille lausunto siitä, kuuluuko jokin tietty eläke asetuksen 1408/91 piiriin. Osaston mukaan lausunto voisi auttaa heitä päättämään, ketkä voisivat olla oikeutettuja erilaisiin alennuksiin.

Ulkomaan yksiköstä saatu selvitys

Kansaneläkelaitoksen Ulkomaan yksikön johtajalta 1.10.2007 saadun tiedon mukaan yksikkö on sopinut VR:n ja Matkahuollon kanssa, että Kansaneläkelaitos antaa niille todistuksia siitä, että henkilön saama eläke kuuluu EU:n sosiaaliturvaa koordinoivan asetuksen 1408/71 piiriin ja vastaa Suomen lakisääteistä eläkettä. Yksikön johtajan mukaan todistuksen saamiseksi henkilön on toimitettava Ulkomaan yksikölle esimerkiksi kopio ulkomaan eläkepäätöksestä.

3.2

Asian arviointia

3.2.1

Eläkeläisalennuksiin oikeuttavan merkinnän tekeminen sairausvakuutuskorttiin

Laitoksen käytettävissä olevat eläketiedot merkintöjen pohjana

Sairausvakuutuslain 15 luvun 1 § antaa Kansaneläkelaitokselle harkintavaltaa kortteihin tehtävien merkintöjen osalta. Nyt puheena olevassa asiassa eli eläkkeensaajien matkustuslennuksiin oikeuttavien merkintöjen tekemisessä on nähdäkseni kyse säännöksen kohdasta, jonka mukaan henkilön suostumuksella korttiin voidaan merkitä myös muita Kansaneläkelaitoksen hyväksymiä tietoja.

Eläkeläismerkinnöissä ei käsitykseni mukaan ole kyse Kansaneläkelaitoksen myöntämisestä sosiaaliturvaetuuksista eikä niissä ole kyse myöskään sairausvakuutuksen toimeenpanon kannalta välttämättömistä merkinnöistä. Ne on nähtävä enemmänkin eläkeläisille suunnattuna lisäpalveluna, kuten Kan-

saneläkelaitos on selvityksissään todennut. Sairausvakuutuskorttiin tehty eläkeläismerkintä oikeuttaa eläkeläisen saamaan alennusta esimerkiksi Finnairin Oy:n, VR Yhtymä Oy:n ja Oy Matkahuolto Ab:n järjestämistä matkoista. Sanotut yhtiöt päättävät kuitenkin alennuksista itsenäisesti. Kansaneläkelaitoksen antama palvelu on tarkoitettu helpottamaan ja nopeuttamaan yhtiöitä tunnistamaan ne eläkkeensaajat, joille niiden alennukset on suunnattu.

Eläkeläismerkinnän tekeminen Kansaneläkelaitoksessa tapahtuu ohjelmallisesti ja perustuu Kansaneläkelaitoksen käytettävissä olevista eläkerekistereistä saataviin tietoihin. Laitoksen yksittäisellä toimihenkilöllä ei nähdäkseni ole päätösvaltaa sen suhteen, oikeuttaako asiakkaan saada eläke eläkeläismerkintään.

Käsiteltäväni on ollut aikaisemmin kantelu, jossa oli kyse eläkkeensaajamerkinnän tekemisestä henkilölle myönnetyn määräaikaisen eläkkeen johdosta. Katsoin ratkaisussani (13.9.2006, dnro 2718/4/05) Kansaneläkelaitoksen menetelleen säännöksen sille antaman harkintavallan puitteissa jättäessään myöntämättä eläkeläismerkinnän määräaikaisten eläkkeiden osalta. Tällaisten merkintöjen oikeellisuuden valvonta on vaikeaa. Käytännössä määräaikaisen eläkkeen saajan tuleekin käännyä edellä mainittujen yhtiöiden puoleen eläkeläisalennuksen saamiseksi. Saamani selvityksen mukaan esimerkiksi VR ja Matkahuolto myös myöntävät omia seniorikorttejaan määräaikaisten eläkkeiden saajille.

Merkinnän tekeminen ulkomailta myönnetyn eläkkeen perusteella

Nyt on siis kuitenkin kyse oikeudesta eläkeläismerkintään ulkomailta maksettavan pysyvän eläkkeen perusteella. Kansaneläkelaitos on ilmoittanut, että se ei saa myöskään niistä tietoa ohjelmallisesti eikä näin ollen eläkeläismerkintää Kela-korttiin ole mahdollista saada ulkomailta maksettavan eläkkeen perusteella.

Kansaneläkelaitos on kuitenkin selvityksissään pitänyt asiaa ongelmallisena, ottaen huomioon Euroopan unionin kansalaisten yhdenvertainen kohtelu. Hallinto-osasto on todennut, että jo EY:n perustamissopimuksen perusteella EU-kansalaisilla on oikeus yhdenvertaiseen kohteluun perustamissopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa.

Suomessahan yhdenvertaisuus on kirjattu perusoikeutena perustuslain 6 §:ään, jonka 1 momentin mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Yleisesti ottaen yhdenvertaisuusperiaatteessa on kyse siitä, että samanlaista tapauksia tulee kohdella samalla tavoin.

Tältä osin totean lisäksi, että käsiteltäväni on ollut samanaikaisesti kaksi kantelua, joissa on kyse Suomen kansalaisten, joille maksetaan eläkettä ulkomailta, oikeus Kela-korttiin tehtävään eläkeläismerkintään. Myös heidän kohdallaan merkinnän tekemisen esteenä on ollut se, että kyse on ulkomailta saatavasta eläkkeestä, josta Kansaneläkelaitos ei saa tietoa ohjelmallisesti.

Kyse ei siis ole nähdäkseni siitä, että Kansaneläkelaitos kohtelisi ihmisiä eri tavalla esimerkiksi kansalaisuuden tai muun henkilöön liittyvän seikan perusteella. Kansaneläkelaitos on todennut luottaneensa siihen, että ulkomailta eläkettä saavat pystyvät turvaamaan oikeutensa yhdenvertaiseen kohteluun palvelujen tarjoajilta. Näin ei ole kuitenkaan tapahtunut ja asia on ollut Kansaneläkelaitoksen pohdittavana myös VR:n menettelystä Euroopan komissiolle tehdyn kantelun yhteydessä.

Kuljetuspalvelujen tuottajille lausuntoja yhtiöiden oman seniorikortin saamiseksi

Kansaneläkelaitos onkin ilmoittanut sopineensa nyttemmin VR:n ja Matkahuollon kanssa menettelystä, jossa se antaa niille tarvittaessa lausuntoja siitä, kuuluuko jokin ulkomailta maksettava eläke asetuksen 1408/71 piiriin. Kansaneläkelaitos arvioi siis ulkomaan eläkkeen vastaavuutta niihin kotimaan eläkkeisiin, joiden perusteella on mahdollista saada eläkeläismerkintä sairausvakuutuskorttiin.

Eläkkeensaajien kannalta asiassa on ratkaisevaa se, saavatko he alennusta matkoistaan. Kun alennuksista päättävät matkoja järjestävät palvelujen tuottajat, onkin heidän menettelynsä arviointi nähdäkseni keskeisessä asemassa tarkasteltaessa eläkkeensaajien yhdenvertaisuuden toteutumista. Heidän toimenpiteillään on tosiasiallista vaikutusta eläkkeensaajien kannalta. Sanottujen palveluntuottajien toiminta tältä osin ei kuitenkaan ole julkisen tehtävän hoitamista eikä niiden menettelyn arviointi kuulu toimivaltaani.

Yhdenvertaisuusperiaatteen toteutuminen laitoksen menettelyssä

Yhdenvertaisuusperiaatteella ja siihen läheisesti liittyvällä syrjintäperiaatteella on kuitenkin käsitykseni mukaan merkitystä myös arvioitaessa Kansaneläkelaitoksen toimintaa eläkeläismerkintöjen tekemisessä. Käsitykseni mukaan ratkaisevaa tässä arvioinnissa on se, voidaanko sitä, että laitos ei saa ohjelmallisesti tietoa ulkomaan eläkkeistä pitää riittävänä perusteena kohdella ulkomailta eläkettä saavia eri tavalla kuin niitä, jotka saavat suomalaista eläkettä.

Kansaneläkelaitoksen menettely merkintöjen tekemisessä tapahtuu siis automaattisesti ja perustuu laitoksen käytössä olevien tiedostojen sisältämiin tietoihin. Oma näkemykseni on kuitenkin se, että ratkaisevaa ei saisi olla se, mitä kautta Kansaneläkelaitos saa tiedon henkilön eläkkeestä. Käsitykseni mukaan Kansaneläkelaitoksen tulisi henkilön pyynnöstä voida arvioida, vastaako hänen ulkomailta saamansa eläke niitä suomalaisia eläkkeitä, jotka oikeuttavat eläkeläismerkintään. Tätä arviointiahan laitos jo nykyisin tekee VR:n ja Matkahuollon pyynnöstä. Jos laitos päätyy tässä arvioinnissa katsomaan, että henkilön ulkomailta saama eläke vastaa esimerkiksi suomalaista pysyvää työkyvyttömyyseläkettä, tekniset seikat eivät nähdäkseni saisi olla esteenä henkilön Kela-korttiin tehtävälle eläkeläismerkinnälle.

Kansaneläkelaitos on selvityksissään vedonnut myös siihen, että ulkomaan eläkkeiden valvonta ei ole mahdollista ohjelmallisesti. Laitos tarkoittaa tällä nähdäkseni sitä, että se ei saa tietoa muutoksista, jos ulkomailta saatavaan pysyvään eläkkeeseen syystä tai toisesta tulee muutoksia. Näin Kansaneläkelaitoksen tekemä eläkeläismerkintä olisi virheellinen ja saattaisi johtaa siihen, että kuljetuspalvelujen tuottaja myöntäisi alennusta virheellisin perustein. Laitoksen itsensä kannaltahansanotuilla merkinnöillä ei ole sinänsä merkitystä. Kuljetuspalvelujen tuottajilla ei puolestaan ole käytännössä mahdollisuuksia valvoa eläkeläismerkintöjen oikeellisuutta.

Kansaneläkelaitos ei ole selvityksissään selostanut tarkemmin, mikä eläkkeiden valvonnan käytännön merkitys on. Tapaukset, joissa henkilön ulkomailta saamassa eläkkeessä tapahtuvat muutokset aiheuttaisivat sen, että Kansaneläkelaitoksen tekemä eläkeläismerkintä olisi virheellinen, lienevät kuitenkin harvinaisia.

3.2.2

Yhteenveto ja tilanteen kokonaisarviointi

Sairausvakuutuslain asiaan liittyvä säännös on kirjoitettu väljäksi ja se jättää Kansaneläkelaitokselle runsaasti harkintavaltaa Kela-korttiin tehtävien merkintöjen osalta. Kansaneläkelaitos on selvityksissään tuonut esiin myös sen, että eläkeläismerkintöjen tekeminen on ainoastaan eräänlainen kuljetuspalvelujen tuottajien töiden helpottamiseksi luotu lisäpalvelu.

Kuten Kansaneläkelaitoksen antamasta selvityksestä ilmenee, merkintä oli aluksi mahdollista saada vain Kansaneläkelaitoksen myöntämän eläkkeen perusteella. Sittemmin myös työeläke on oikeuttanut merkintään. Merkintöjen tekeminen näyttäisi olleen aina sidoksissa siihen, mitä tietoja laitoksella on ollut tiedostoissaan tai muutoin käytettävissään.

Lisääntyvä kansainvälistymiskehitys on tuonut Kansaneläkelaitoksen nyt uudenlaisen tilanteen eteen. Se onkin ilmoittanut ryhtyneensä antamaan kuljetusten palvelujen tuottajayrityksille pyynnöstä lausuntoja siitä, vastaako henkilön ulkomailta saama eläke niitä suomalaisia eläkkeitä, jotka oikeuttavat yritysten myöntämiin eläkeläisalennuksiin. Näin ulkomailta eläkettä saaville on avautunut mahdollisuus hankkia palvelun tarjoajien oma eläkeläisille suunnattu alennuskortti, niin sanottu seniorikortti.

Menettely aiheuttaa ulkomailta eläkettä saaville jonkin verran ylimääräistä vaivaa verrattuna siihen, että he saisivat eläkeläismerkinnän sairausvakuutuskorttiinsa. Lisäksi sekä VR:n että Matkahuollon seniorikortit ovat maksullisia. Tämän kantelun kanssa samanaikaisesti käsiteltävänäni olleessa kantelussa arvosteltiin myös näiden seniorikorttien maksullisuutta. Tältä osin totean kuitenkin, että myös kuvallinen sairausvakuutuskortti on maksullinen (25 euroa). Lisäksi sekä VR:n että Matkahuollon tarjoamien seniorikorttien hinta on suhteellisen alhainen (yhdeksän ja kuusi euroa). Käsitelmäni mukaan seniorikorttien maksullisuus ei olekaan asiassa merkittävässä asemassa arvioitaessa Kansaneläkelaitoksen menettelyä.

Kansaneläkelaitos on kuljetuspalvelujen tarjoajille antamallaan lausunnoilla pyrkinyt omalta osaltaan edesauttamaan sitä, että eläkkeensaajien yhdenvertaisuus toteutuisi alennusten myöntämisessä.

Tästä huolimatta pidän Kansaneläkelaitoksen nykyistä käytäntöä eläkeläismerkintöjen tekemisessä Kela-korttiin ongelmallisena yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta. Kun merkintöjen tekeminen perustuu Kansaneläkelaitoksen omankin ilmoituksen mukaan sairausvakuutuslain 15 luvun 1 §:ään, on asiassa nähdäkseni kyse lain soveltamisesta, jossa Kansaneläkelaitoksen tulee ottaa huomioon perusoikeudet ja turvattava muun muassa perustuslain 6 §:ssä säädetty ihmisten yhdenvertainen kohtelu.

Itse arvioin asiaa siten, että oikeudellisesti kestävä perustetta kohdella eläkkeensaajia eri tavalla ei muodosta pelkästään se, että laitos ei saa ulkomailta maksetusta eläkkeestä ohjelmallisesti tietoa. Kansaneläkelaitoksen nykyinen menettely onkin käsitykseni mukaan tässä suhteessa ongelmallinen perustuslaissa säädetyn yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta.

3.3

Kuvallisesta Kela-kortista luopuminen

Kansaneläkelaitos on jo lausunnossaan ilmoittanut tulevansa arvioimaan, onko sen tulevaisuudessa tarkoituksenmukaista jatkaa eläkkeensaaja- ja alennusmerkintöjen merkitsemistä Kela-korttiin.

Kansaneläkelaitoksen hallitus onkin 28.2.2008 tekemällään päätöksellä päättänyt luopua uusien kuvallisten Kela-korttien toimittamisesta asiakkaille vuoden 2008 loppupuolella, jolloin toimistoilta poistuu mahdollisuus ottaa vastaan käteismaksuja. Päätöksen mukaan eläkepäätöksen yhteydessä Kansaneläkelaitoksen eläkkeensaajille tulostetaan erillinen eläkkeensaajakortti, jolla asiakas voi todistaa oikeutensa eläkeläisalennuksiin yhdessä henkilötodistuksen kanssa.

Päätöksen taustalla on siis muun muassa käteismaksutoiminnoista luopuminen laitoksen toimistoissa. Lisäksi kortin menekki on pienentynyt, johtuen muun muassa kesäkuussa 2004 käyttöön otetusta poliisin myöntämästä maksullisesta henkilökortista, johon on mahdollista saada myös sairausvakuu-

tustietoja. Laitoksen mukaan kuvallisen kortin alennusmerkinnät aiheuttavat välillä myös runsaasti työtä sen etuusosastoille.

Kuvallisesta kortista luopuminen merkitsee siis samalla sitä, että Kansaneläkelaitoksen myöntämään sairausvakuutuskorttiin ei voi enää jatkossa saada nyt puheena olevaa merkintää, jonka nojalla palvelujen tarjoajat myöntävät alennuksia. Kansaneläkelaitos tarjoaa tilalle eläkkeensaajilleen erillistä eläkkeensaajakorttia, jonka avulla heillä olisi jatkossa mahdollisuus saada alennuksia. Kortti vastaa nähdäkseni työeläkelaitosten jo nykyisin asiakkailleen myöntämää eläkkeensaajakorttia.

Kansaneläkelaitoksen hallituksen päätös merkitsee toteutuessaan suurta muutosta sekä eläkkeensaajille että kuljetuspalvelujen tarjoajille. Kansaneläkelaitoksen Kela-korttiin tekemät merkinnät alennuksia myöntävistä liikelaitoksista ovat tehneet eläkkeensaajille helpoksi osoittaa oikeutensa alennukseen. Myös kuljetuspalvelujen tarjoajien on ollut vaivatonta tarkistaa kortista asiakkaidensa oikeus eläkeläisalennukseen.

Jatkossa Kansaneläkelaitos siis ainoastaan antaisi siltä eläkepäättökseen saaneille eläkkeensaajakortin, jolla he voisivat hakea kuljetuspalvelujen tarjoajien seniorikorttia. Sen sijaan Suomesta työeläkettä saavien tulisi jatkossa hakea alennuksia työeläkelaitosten myöntämien eläkkeensaajakorttien avulla. Muutoksen myötä käsitykseni mukaan edellä selostettu sairausvakuutuslain 15 luvun 1 §:ään liittyvä yhdenvertaisuuskysymys menettäisi Kansaneläkelaitoksen menettelyä arvioitaessa merkityksensä, kun sairausvakuutuskorttiin ei tehtäisi lainkaan alennuksiin oikeuttavia merkintöjä.

Kysymys eläkkeensaajien yhdenvertaisesta kohtelusta siirtyisi muutoksen myötä nähdäkseni kokonaan kuljetuspalvelujen tuottajille. Kuten edellä jo on todettu, eläkeläisalennusten myöntämisessä ei ole kyse VR:n kohdalla julkisen tehtävän hoitamisesta. Finnair Oy ja Matkahuolto Oy ovat puolestaan yksityisiä osakeyhtiöitä, joiden toiminnan valvonta ei kuulu oikeusasiamiehelle mitään osin.

4

TOIMENPITEET

Kansaneläkelaitos on siis luopumassa kuvallisen Kela-kortin toimittamisesta asiakkailleen ja sen myötä nyt puheena olevien eläkeläisalennuksiin oikeuttavien merkintöjen tekemisestä. Kansaneläkelaitoksen menettely merkintöjen tekemisessä on perustunut pitkälti sen käytettävissä ohjelmallisesti oleviin eläketietoihin, minkä seurauksena menettely on johtanut ulkomailta eläkettä saavien kohdalla yhdenvertaisuusperiaatteen kannalta ongelmalliseen tilanteeseen. Kansaneläkelaitoksen vuonna 2007 aloittama käytäntö antaa kuljetuspalvelujen tarjoajille todistuksia siitä, vastaako henkilön ulkomailta saama eläke sellaista suomalaista eläkettä, joka oikeuttaa alennusmerkintään, on tarjonnut heille mahdollisuuden saada laitoksen myöntämä alennuskortti. Se on lisäksi tarjonnut palvelujen tarjoajille mahdollisuuden arvioida heidän asiakkaansa esittämää eläkepäättöstä.

Käsitykseni mukaan myös kantelija voi vielä nykyisen käytännön vallitessa halutessaan hankkia Kansaneläkelaitokselta lausunnon eläkkeestään ja sen jälkeen mahdollisesti hankkia VR:n myöntämän seniorikortin, ellei hän ole näin jo tehnyt.

Edellä selostamani Kansaneläkelaitoksen hallituksen 28.2.2008 tekemä päätös huomioon ottaen asia ei anna minulle aihetta muuhun kuin että saatan jaksossa 3.2. lausumani käsitykset Kansaneläkelaitoksen tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän sille jäljennöksen päätöksestäni.